

виробничими функціями, наявність аутсорсингового чи офшорного виробництва в інноваційній сфері.

Мережевість проявляється у розвитку зовнішніх та внутрішніх зв'язків, за яких зовнішні формують міжнародні системи, а внутрішні – функціонують у межах великих ТНК. Мережевість характеризується протяжністю та глибиною взаємозв'язків між клієнтами, постачальниками, конкурентами, університетами іншими установами, які становлять обсяг інноваційної мережі. Критеріями мережовості є співвідношення екстернальних та інтернальних (протяжність), формальних та неформальних (глибина) зв'язків. За даних умов можливі три варіанти мережовості: 1) коли співвідношення між вищезазначеними величинами є рівним; 2) коли екстернальні зв'язки переважають над інтернальними; 3) коли формальні зв'язки переважають над неформальними.

І, нарешті, інноваційність притаманна багатонаціональним фірмам високорозвинених країн, коли фірми низько- та середньорозвинених країн будуть використовувати їхні інноваційні мережі з метою впровадження вже існуючих технологій в процес виробництва. Проявами інноваційності є нові продукти, нові послуги, нові чи удосконалені методи виробництва, логістики, розподілу та постачання товарів та послуг, а також нові чи удосконалені процеси бухгалтерського обліку, здійснення фінансових розрахунків та ін.

Наявний інноваційний потенціал України, згідно з оцінкою Всесвітнього економічного форуму у Давосі (2016), становить 4,2 із 7 пунктів, що засвідчує потенційну спроможність до його посилення. Однак державне фінансування науково-дослідної діяльності на рівні 0,4 % від ВВП абсолютно не створює передумов для істотних зрушень у вітчизняному інноваційному процесі. Водночас в окремих сферах (програмне забезпечення, високі технології) в Україні існують об'єктивні передумови для здійснення інноваційних проривів у пріоритетних напрямках. Так, за кількістю програмістів (90 тис.) Україна посідає вагомe місце в Європі. В країні діє більше тисячі високотехнологічних фірм. Нові можливості для прискорення інноваційної діяльності у контексті трьох вищезазначених параметрів (глобальність, мережевість, інноваційність) створюються внаслідок реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ. Головними напрямками впровадження авторських інноваційних ідей є, *по-перше*, впровадження проблематики глобальних інформаційних мереж у навчальний процес та наукову діяльність кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка; *по-друге*, використання теоретичних та прикладних розробок у наукових публікаціях, статтях, під час виступів на наукових конференціях та симпозіумах; *по-третє*, у поданні конкретних пропозицій владним структурам, зокрема проекту Закону України «Про Пакт стабільності та економічного зростання в Україні».

Хлопак С.В.

Київський національний торговельно-економічний університет
к.е.н., ст. викл. кафедри туризму та рекреації

РЕГІОНАЛЬНА ТУРИСТИЧНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИОРИТЕТІВ

У теперішній час загальносвітовим трендом еволюції моделей державного регулювання туризму постає проведення в сфері туризму активної регіональної політики, покликаної децентралізувати державні управлінські функції шляхом делегування широкого обсягу адміністративних, соціально-економічних та фінансових прав місцевим владним структурам. В більшості країн світу поточне управління туристичною галуззю здійснюється саме там, де виробляється рекреаційний продукт і зосереджені відповідні ресурси.

Окремі адміністративно-територіальні одиниці в межах країни, проте, відрізняються одна від одної своїми економічними, культурними та природно-кліматичними характеристиками, що зазвичай призводить до незбалансованості у розміщенні продуктивних сил на її території та виникнення так званих відсталих, або периферійних, регіонів. Це може бути пов'язано з кризою давно сформованих старих галузей чи недостатньо розвинутою інфраструктурою (Великобританія, Бельгія, Нідерланди, ФРН); наявністю великих малонаселених сільських районів (Італія, Іспанія, Франція); складними природними умовами та бідністю ресурсів, що обмежує можливості економічної діяльності (Норвегія, Фінляндія, Швеція). За цих умов регіональна туристична політика, особливим чином акцентована на певних районах і територіях, постає важливим чинником їх перспективного загальноекономічного зростання. Створення об'єктів інфраструктури туризму або пільгових умов діяльності туристичних підприємств у віддалених та слаборозвинених регіонах сприяє відновленню їх демографічного потенціалу, надає поштовх розвитку сільського господарства, збільшує зайнятість населення та стимулює його ділову активність. Забезпечуючи могутній потік грошових надходжень і наповнюючи місцеві бюджети, спеціалізація на обслуговуванні міжнародних туристів підвищує також загальний рівень життя в регіоні. Крім того, успішна реалізація регіональних проектів і програм виступає одним з факторів культурного відродження територій, прискорює реконструкцію та модернізацію історичних центрів.

Прагнучи до вирівнювання показників економічного розвитку регіонів деякі країни встановлюють нормативи територіального перерозподілу національного доходу. Однак вирішення цієї проблеми засобами туризму має беззаперечну перевагу у тому, що завдяки ініційованим туристичним потокам починають відбуватися природні фінансові трансферти між направляючими та приймаючими регіонами. Так, у Франції 5 перших за розміром позитивного туристичного сальдо регіонів (Бретань, Прованс-Альпи-Лазуровий берег, Лангедок-Русільйон, Землі по Луарі та Нормандія) отримують понад 50% міжрегіональних платежів, тоді як 3 регіони з найбільшим негативним сальдо (Іль-де-Франс, Рона-Альпи, Нор-Па-де-Кале) забезпечують близько 55% цих трансфертів [1].

Подолання проблем регіонального розвитку туристичної галузі може здійснюватися за допомогою широкого спектру заходів. Серед них формування мережі транспортних комунікацій, сприяння становленню сільського зеленого туризму, організація спеціалізованих закордонних поїздок представників регіонів та малих міст для налагодження прямих контактів з зарубіжними партнерами.

Програмний підхід до провадження туристичної політики держави стосовно регіонів має сприяти насамперед гармонійному поєднанню загальнонаціональних і регіональних інтересів у цій сфері та ефективному використанню природно-ресурсного, рекреаційного і соціально-економічного потенціалу територій з урахуванням їх геополітичних, історичних та екологічних особливостей.

Регіональні програми розвитку туризму повинні бути спрямовані на залучення до господарського обороту ще не використаних рекреаційних і бальнеологічних ресурсів; впорядкування системи національних парків, пам'яток природи та заказників; освоєння нових туристичних маршрутів; облаштування і відновлення архітектурних, історичних та етнографічних пам'яток; створення в галузі туристично-рекреаційного бізнесу сучасної інформаційно-маркетингової служби; програмно-цільову підготовку у вищих навчальних закладах спеціалістів з економіки та організації туризму; оновлення інфраструктури санаторно-курортного і туристичного господарства: будівництво та ремонт доріг, забезпечення сервісного обслуговування транспортних засобів, систем зв'язку, водопостачання, каналізації, захоронення сміття і відходів.

В межах кожного регіону слід виділити найбільш привабливі для туристичних відвідувань землі рекреаційного призначення (ЗРП), що охоплювали б ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, туристичних баз, пансіонатів, санаторіїв, кемпінгів, спортивно-оздоровчих комплексів, парків, піонерських таборів, учбово-туристичних троп.

До числа ЗРП, на яких забороняється будь-яка діяльність, що перешкоджає їх цільовому використанню, необхідно віднести і землі приміських зелених зон, які виконують захисні та санітарно-гігієнічні функції і є місцем відпочинку населення.

Найрозвиненіші регіональні туристичні комплекси можуть стати основою для формування туристично-рекреаційних зон вільного підприємництва. Звернення до СЕЗ як засобу сприяння розвитку регіонів та активізації їх зовнішньоекономічних зв'язків дозволяє, спираючись головним чином на залучений іноземний капітал, досить швидко і ефективно проводити значні соціально-економічні перетворення у регіональному господарському механізмі. Втім, класичні моделі СЕЗ в рамках окремо взятої країни не можуть бути застосовані в ідеалі і потребують суттєвих коректувань відповідно до її особливостей та стратегічних пріоритетів.

Так, створенню туристично-рекреаційних зон (ТРЗ) має передувати комплексна оцінка природно-кліматичних ресурсів туризму і рекреації, технічна та економічна характеристики використання наявних туристичних об'єктів, діяльності обслуговуючих галузей виробництва, чисельності зайнятих, інфраструктурного забезпечення, попиту на туристичні послуги тощо. Зрештою, цілеспрямоване стимулювання іноземних та вітчизняних вкладень у розвиток туризму повинно здійснюватися у тих регіонах, що потенційно володіють найвищим мультиплікатором інвестицій.

В якості найважливіших організаційних принципів процесу формування СЕЗ туристично-рекреаційного типу слід відмітити:

1. Чітке визначення цілей та завдань кожної зони, їх суворі відповідності чинному законодавству, вимогам економічного суверенітету держави та інтересам розвитку регіону.

2. Багатоваріантність проектних рішень та поступовий характер їх реалізації з припиненням чи продовженням розробок в залежності від отриманих на кожному етапі результатів.

3. Обмеженість термінів дії встановлюваного режиму податкових, митних та інших фінансово-кредитних преференцій господарюючим суб'єктам та диференціювання його особливостей, виходячи із значущості вирішуваних кожною туристично-рекреаційною СЕЗ загальнодержавних або регіональних проблем. В цілому уся система пільг, що надаються у вільних зонах, має виконувати роль інструменту реалізації порівняльних переваг певної території, а не механізму компенсації відсутніх у неї факторів розвитку. Водночас умови затвердження інвестиційних проектів, якщо вони повністю фінансуються інвестором і не пов'язані з державними гарантіями, повинні бути максимально спрощені.

4. Доступ до міжнародних транспортних та комунікаційних вузлів і артерій.

5. Запровадження особливого порядку ресурсокористування і природоохоронної діяльності, що виключав би можливі порушення екологічних норм суб'єктами ТРЗ та негативний вплив на стан навколишнього середовища.

6. Визначення раціональної спеціалізації туристично-рекреаційних зон.

В регіонах, які не мають належних початкових умов для формування туристично-рекреаційних СЕЗ, але володіють значним нереалізованим туристичним потенціалом, можуть створюватися території пріоритетного розвитку туристичного типу (ТПРТТ). У просторових рамках ТПРТТ встановлюється спеціальний організаційно-економічний механізм державного регулювання сфери туризму, спрямований на подолання комплексу регіональних проблем – зміну галузевої структури господарства, розвиток реального сектора, забезпечення зайнятості та підвищення рівня життя місцевого населення. Використовуються для цього переважно внутрішні державні ресурси через міжрегіональний перерозподіл інвестиційних коштів. Отже, на відміну від класичних туристично-рекреаційних зон ТПРТТ не спричиняють зростання зовнішньоекономічних зв'язків. Держава у цьому випадку бере на себе розробку, координацію, впровадження та контроль за здійсненням регіональної туристичної політики, досягаючи прискорення темпів розвитку туризму в регіоні за допомогою доступних їй важелів.